

Сучасний стан судово-експертної діяльності в Україні: організаційні виклики в адміністративному судочинстві

Олена Савіна

судовий експерт лабораторії почеркознавчих досліджень та технічної експертизи документів,
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-0902-9075>, e-mail: dniprondise@ukr.net

Вілена Здор

завідувач лабораторії почеркознавчих досліджень та технічної експертизи документів,
Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Дніпро, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1689-6560>, e-mail: dniprondise@ukr.net

У тезах розглянуто організаційні проблеми судово-експертної діяльності в адміністративному судочинстві, зокрема аспекти взаємодії судів та експертних установ. Обґрунтовано необхідність удосконалення комунікаційних і координаційних механізмів з метою підвищення ефективності застосування спеціальних знань.

Ключові слова: адміністративне судочинство; судова експертиза; суддівський розсуд; висновок експерта; оцінювання доказів.

The Current State of Forensic Expert Activity in Ukraine: Organizational Challenges in Administrative Justice

Olena Savina, Vilena Zdor

The theses consider organizational problems of forensic expertise in administrative proceedings, in particular aspects of interaction between courts and expert institutions. The need to improve communication and coordination mechanisms is substantiated in order to increase the efficiency of the use of specialized knowledge.

Keywords: administrative proceedings; forensic examination; judicial discretion; expert opinion; evaluation of evidence.

Судово-експертна діяльність в Україні є складовою механізмом забезпечення правосуддя, зокрема у справах адміністративної юрисдикції, де значна частина спорів пов'язана з оцінюванням рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень [1; 2]. Ефективність застосування спеціальних знань у таких справах безпосередньо залежить не лише від процесуального регулювання призначення експертиз, а й від інституційного та організаційного стану судово-експертних установ.

На нашу думку, сучасний етап розвитку судово-експертної діяльності в Україні характеризується низкою викликів, зумовлених реформуванням системи правосуддя, цифровізацією процесів, зростанням навантаження на експертні установи, а також функціонуванням судової системи в умовах воєнного стану. У цьому контексті особливої актуальності набуває аналіз сучасного стану судово-експертної діяльності крізь призму адміністративного судочинства.

Попри нормативне врегулювання порядку призначення експертизи, судова практика свідчить про наявність істотних проблем. Із практики: проблеми, зокрема, пов'язані із визначенням доцільності проведення експертизи, формулюванням питань до експерта, дотриманням процесуальних строків, а також оцінюванням висновку експерта як доказу у справі. Це зумовлює актуальність комплексного аналізу меж суддівського розсуду та ролі процесуальних фільтрів за залучення спеціальних знань у справах адміністративної юрисдикції.

Правове регулювання судово-експертної діяльності в Україні здійснюється Законом України «Про судову експертизу», процесуальними кодексами, зокрема Кодексом адміністративного судочинства України, Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, а також підзаконними нормативно-правовими актами, що визначають організацію діяль-

ності державних спеціалізованих установ та атестованих судових експертів [1–3].

Інституційна модель судово-експертного забезпечення правосуддя в Україні базується на функціюванні державних науково-дослідних установ судових експертиз та залученні приватних експертів. Водночас відсутність уніфікованих підходів до організації навантаження, строків проведення експертиз і механізмів процесуальної комунікації з судами негативно впливає на ефективність експертного забезпечення адміністративного судочинства.

Однією з ключових проблем сучасного стану судово-експертної діяльності протягом останніх років є значне навантаження на державні судово-експертні установи, що безпосередньо впливає на строки проведення експертиз у справах адміністративної юрисдикції [4]. Нерідко тривале виконання експертних досліджень зумовлюється не складністю поставлених запитань, а організаційними чинниками, зокрема кадровим дефіцитом та обмеженими матеріально-технічними ресурсами.

Додатковим викликом є недостатня процесуальна врегульованість комунікації між судом та експертною установою на стадії виконання експертизи. Це проявляється в не своєчасному наданні додаткових матеріалів, відсутності процесуальних рішень щодо продовження строків експертного дослідження та формальному реагуванні судів на клопотання експертів.

Показовими у цьому контексті є й окремі ситуації, що виникають у межах адміністративного судочинства, де судову експертизу застосовують для перевірки правомірності рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Так, на практиці часто трапляються випадки, коли адміністративний суд призначає судову експертизу на підставі матеріалів, отриманих від правоохоронних органів або органів державної влади, без належної систематизації таких матеріалів та без урахування вимог експертної методики щодо їх повноти й автентичності.

У межах розгляду адміністративних справ експертні установи часто звертаються до суду з клопотаннями експертів про на-

дання додаткових документів або уточнення обставин, що мають значення для проведення експертного дослідження. Водночас відсутність належної координації між судом та органами, у розпорядженні яких перебувають відповідні матеріали, призводить до ситуацій, коли запити експертів виконуються частково або формально, що унеможливорює надання обґрунтованого висновку експерта.

За таких умов експерт фактично позбавлений можливості повноцінно реалізувати свої процесуальні повноваження, а суд — отримати належний доказ у справі. Це так само негативно впливає на ефективність адміністративного судочинства загалом та підриває довіру до інституту судової експертизи як засобу встановлення об'єктивної істини в публічно-правових спорах.

Функціонування судово-експертних установ в умовах воєнного стану істотно вплинуло на організацію та безперервність судово-експертної діяльності. Насамперед це пов'язано з ускладненим доступом до об'єктів дослідження, переміщенням або втратою матеріалів справ, обмеженими можливостями проведення оглядів за місцем знаходження об'єктів, а також з необхідністю забезпечення безпеки експертів.

Воєнний стан зумовив також збільшення кількості адміністративних спорів, у яких виникає потреба в застосуванні спеціальних знань, зокрема у справах, пов'язаних із публічними закупівлями, відшкодуванням шкоди, соціальним забезпеченням, мобілізаційними заходами та діяльністю органів публічної влади в особливий період. Це так само посилює навантаження на судово-експертні установи та актуалізувало проблему дотримання розумних строків проведення експертиз.

Водночас розвиток електронного судочинства, активне застосування електронних доказів і цифрових копій документів в умовах воєнного стану потребують адаптації наявних методик судових експертиз до цифрового середовища [5; 6]. Відсутність належного нормативного та методичного забезпечення дослідження електронних документів і копій в адміністративних справах створює ризики для забезпечення належної якості висновків

експертів та їх подальшого оцінювання судом, що зумовлює необхідність удосконалення як правового, так і методичного регулювання судово-експертної діяльності. Сучасний стан судово-експертної діяльності в Україні характеризується поєднанням системних інституційних та організаційних проблем, які особливо проявляються у справах адміністративної юрисдикції. Недостатня узгодженість правового регулювання, перевантаженість експертних установ, проблеми процесуальної

комунікації із судами та нові виклики, пов'язані з воєнним станом і цифровізацією, потребують комплексного вирішення.

Подальший розвиток судово-експертного забезпечення адміністративного судочинства має ґрунтуватися на вдосконаленні нормативної бази, оптимізації організаційної діяльності експертних установ, розробленні сучасних методик експертних досліджень та підвищенні ролі інституційної взаємодії між судами та судово-експертними установами.

Перелік джерел посилання

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 15.01.2026).
2. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 17.01.2026).
3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказ. Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 17.01.2026).
4. Кравчук В. М. Судова експертиза в адміністративному судочинстві України: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2021. № 4. С. 112—121.
5. Постанова Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду від 03.03.2020 р. у справі № 826/12123/18.
6. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Guidelines on the quality of expert evidence and the role of experts in judicial proceedings.